

## PAPER DETAILS

TITLE: DEDIKODU VE SÖYLENTİ TUTUMU ÖLÇEĞİ'NİN GELİSTİRİLMESİ

AUTHORS: Feride ESKİN BACAĞSIZ,Aytolan YILDIRIM,Feride ESKİN BACAĞSIZ,Aytolan  
YILDIRIM

PAGES: 36-42

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/29626>

## ARAŞTIRMA

### DEDİKODU VE SÖYLENTİ TUTUMU ÖLÇEĞİ'NİN GELİŞTİRİLMESİ

Feride EŞKİN BACAĞSIZ\*

Aytolan YILDIRIM\*\*

Alınış:20.07.2012

Kabul:26.12.2012

#### ÖZET

**Amaç:** Bu çalışma, kişilerin dedikodu ve söylentiye ilişkin tutumlarını belirlemeye yönelik bir ölçme aracı geliştirme amacıyla gerçekleştirilmiştir.

**Yöntem:** Verilerin toplanmasında, araştırmacı tarafından uzman görüşleri doğrultusunda oluşturulan dört alt boyutlu (tanılama, nedenler, etkilenme ve tepkiler) 88 maddelik taslak ölçek 572 gönüllü hemşireye uygulanmıştır.

**Bulgular:** “Dedikodu ve söylenti tutumunu belirlemek için geliştirilen ölçek geçerli ve güvenilir bir araç mıdır?” sorusuna yanıt arayan çalışmada, kapsam geçerlik indeksi .80'nin, madde toplam puan korelasyon değeri .30'un, faktör yükü .30'un altında olan 27 madde elenerek madde sayısı 61'e düşürülmüştür. Yapılan analizler sonucunda ifadelerin kapsam geçerlik indeksinin .83-100, faktör yüklerinin .30-.84, madde toplam puan korelasyonlarının .39-.83, alt boyutlara ait iç tutarlılık katsayılarının .77-.90 arasında değiştiği bulunmuştur.

**Sonuçlar:** Çalışma sonucunda “Dedikodu ve Söylenti Tutumu Ölçeği”nin öngörülen dört alt boyutlu yapısı doğrulanmıştır. Ölçek, alt boyutların tümünde istendik düzeyde uyumlu, tanılama alt boyutunda güvenilir, diğer alt boyutlarda ise yüksek derecede güvenilir bir ölçme aracıdır.

**Anahtar Kelimeler:** İletişim; tutum; geçerlik ve güvenilirlik.

#### ABSTRACT

##### Development of The Gossip and Rumor Attitude Scale

**Purpose:** This study was carried out in order to develop a scale to determine the attitudes of people about gossip and rumors.

**Methods:** The data were collected by draft scale form which was created and presented by the researcher to the expert opinion. The sampling was created with 572 volunteers. It consisted of four subscales and 88 items.

**Results:** In this study it was focused on “Is the scale that was developed for determining the attitudes of gossip and rumors valid and reliable?”. According to the results of the analysis, 27 items were eliminated because of content validity indexes were under .80, item-total point correlations were under .30 and factor burdens were under .30 and a total of 61 items remained back. The scale was designed in four subscaled structure (identification causes, effects and reactions), and its content validity indexes were between .83-1.0, factor burdens were between .30-.84, item-total point correlations were between .39-.83 and inner coherence of subscales were between .77-.90.

**Conclusions:** For the gossip and rumor attitude scale, four subscaled structure was predicted, and it was confirmed. The scale is compatible with desirable level in all subscales, reliable in identification subscale, and high degree of reliable in the other subscales.

**Keywords:** Communication, attitude, reliability and validity.

#### GİRİŞ

Organizasyonlarda iletişim, sınırları belirlenmiş ve belirli kurallar doğrultusunda yapılandırılmış formal (resmi, biçimsel) iletişim kanalları ve kişilerarası ilişkilerden doğan ve herhangi bir yapılandırmaya dahil olmayan informal (doğal, resmi olmayan, biçimsel olmayan) iletişim kanalları aracılığıyla gerçekleşir. Dünyanın en eski medyası olarak bilinen söylenti ve dedikodu ise iletişim

sürecinin informal boyutudur (Kapferer 1992). Dedikodu ve söylentiler günlük yaşamda uzak kalınamayan, bazen yakınılan, bazen kızılan ama bir şekilde dahil olunan sosyal ortamlardır. Aslında söylenti ve dedikodu bir iletişim tarzıdır (Solmaz 2004). Dedikodu ve söylentiler bazen organizasyonun tüm paydaşları, bazen ise sürekli olarak belirli bir grup içerisinde gerçekleşir. Bu da organizasyonun amaçları doğrultusunda

\*İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi (Araş. Gör.) eskin.f@gmail.com

\*\*İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi (Prof. Dr.)

hareket etmeyen gruplar oluşmasına neden olur (Koçel 2007). Yani informal iletişim, özellikle de dedikodu, çalışanlar arasında gruplaşmalar yapar. Gruplaşmalar ekip ruhunun yok olması anlamına gelir ve ekip ruhunun olmadığı yerde de verimlilikten söz edilemez (Kılıçlıoğlu 2008).

Dedikodunun en basit olumsuz etkisi genellikle kişinin adını kötüye çıkarması ve dedikodu yapana zaman kaybettirmesidir (Thomas and Rozell 2007; Kılıçlıoğlu 2008). Diğer yandan dedikodu, bireyler arasında diyalog kopukluklarına neden olabilir ve bir takım faaliyetler sonucu yoğunlaşarak toplumu etkiler hale gelebilir (Solmaz 2004).

Literatürde, informal ilişkilerin organizasyonlar için öldürücü etkilerinin yanı sıra faydalarından da bahsedilmektedir. Informal ilişkiler, örgütsel yapı içinde yer alan kişiler için bir tatmin unsurudur, yine aynı kişiler için destek kaynağıdır ve kurum içinde hızlı haberleşme kaynağıdır (Solmaz 2004; Waddington and Fletcher 2005; Thomas and Rozell 2007). Uygun şekilde yönetilen informal iletişim ağları herhangi bir iş ortamında yararlı olabilecek bir dizi amaca da hizmet eder. Çalışanların moralini düzeltme, kurum içinde sosyalleşmeyi sağlama, grup normlarına bir rehber olma dışında çalışanların problemlerinin bir ifade şekli de olabilir. Dedikodu işe çeşitlilik ve farklılık katarak morali artırır hatta bazı rutin işler bile dayanılır hale gelir, hatta bir takım ruhu kaynağı olarak kabul edilebilir (Thomas and Rozell 2007).

Literatürde, dedikodu ve söylentilerin ortaya çıkma nedenleri açıklanmakta, olumlu ve olumsuz özelliklerinden bahsedilmekte, iyi yönetilmesinin önemi vurgulanmaktadır (Difonzo, Bordia and Rosnow 1994; Difonzo and Bordia 2000; Difonzo and Bordia 2002; Michelson and Mouly 2004; Wert and Salovey 2004; Rosnow and Foster 2005; Difonzo and Bordia 2007). Solmaz (2004) ve Eroğlu (2005) çalışmalarında kurumsal dedikodu ve söylenti kapsamlı bir şekilde almışlardır. Bu çalışmada ise özellikle bireylerin dedikodu ve söylenti tutumunu belirlemeye yönelik bir ölçme aracı geliştirmeye odaklanılmıştır.

Çalışmada literatür incelemesi sonucunda dedikodu ve söylenti tutumunu etkilediği düşünülen; dedikodu ve söylentilerin nasıl tanımlandıkları, hangi nedenlerle ilişkilendirildikleri, kişilerin nasıl etkilendikleri ve nasıl tepkiler verdiklerini belirlemeye yönelik maddelerden oluşan “Dedikodu ve Söylenti

Tutumu Ölçeği (DSTÖ)”nin geçerlik ve güvenilirliği sorgulanmıştır.

## GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırma, dedikodu ve söylenti tutumunun belirlenmesine yönelik veri toplama aracı geliştirilmesi amacıyla gerçekleştirilen, metodolojik bir çalışmadır.

Araştırmanın evrenini İstanbul ili Avrupa yakasında yer alan iki üniversite hastanesi, bir Sağlık Bakanlığı Hastanesi ve bir özel hastanede çalışan hemşireler oluşturmuştur. Herhangi bir örneklem seçimine gidilmeden evrenin tümüne ulaşılması hedeflenmiş ve 1550 veri toplama aracı dağıtılmış ancak 689’u geri toplanabilmiştir. Tam doldurulmayan anketler araştırmacı tarafından elendikten sonra %44.4 geri dönüş oranıyla 572 gönüllüden toplanan verilerle analizler gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın gerçekleştirilebilmesi için İstanbul 1 No’lu Klinik Araştırmalar Etik Kurulu’ndan etik uygunluk onayı alındıktan sonra çalışmanın yapılacağı kurumlardan resmi izin alınmıştır. Veri toplama formları dağıtılmadan önce birim yöneticileri ile görüşülerek çalışma hakkında bilgi verilmiştir. Araştırmaya katılan gönüllüler çalışmanın amacı hakkında sözlü olarak bilgilendirilmiş ve yazılı onamları alınmıştır.

Veri toplamada kullanılmak üzere araştırmacılar tarafından oluşturulan, konu ile ilgili toplam 88 ifadelik bir taslak oluşturulup altı uzmanın görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşleri doğrultusunda 5 ifade birbirine çok yakın anlam taşıması sebebiyle taslaktan çıkarılmıştır. Böylece ölçek taslağı; dedikodu ve söylentileri tanılamaya yönelik 23 ifade, nedenlerine yönelik 24 ifade, etkilerine yönelik 15 ifade, dedikodu ve söylentilere karşı tepkilere yönelik 21 ifade olmak üzere toplam 83 ifadeden oluşmuştur.

Ölçek taslağındaki ifadeler “kesinlikle katılıyorum-5 puan” seçeneğinden “kesinlikle katılmıyorum-1 puan” seçeneğine doğru sıralanmış 5’li Likert şeklindedir. Ölçek taslağında yer alan ters anlamlı ifadelerde puanlama tersine dönüştürülerek kesinlikle katılıyorum seçeneğine 1 puan, kesinlikle katılmıyorum seçeneğine 5 puan verilmiştir.

Katılımcıların işaretlemiş oldukları seçeneklere göre her bir alt boyutta maddenin toplam puan değeri, alt boyuttaki madde sayısına bölünerek aritmetik ortalaması alınmıştır.

**Tanılama alt boyutu** puan ortalamasının düşük olması katılımcıların dedikodu ve söylentileri tanımlamaya yönelik tutumlarının

olumsuz, yüksek olması olumlu olduğunu göstermektedir.

**Nedenler alt boyutu** puan ortalamasının düşük olması dedikodu ve söylentilerin herhangi bir nedene bağlanamayacağı, yüksek olması ise dedikodu ve söylentilerin belirli nedenlere bağlı olarak ortaya çıktığını göstermektedir.

**Etkilenme alt boyutu** puan ortalamasının düşük olması dedikodu ve söylentilerin kişisel ve kurumsal etkilerinin olumsuz olduğunu, yüksek olması ise olumlu olduğunu göstermektedir.

**Tepkiler alt boyutu** puan ortalamasının düşük olması kişilerin verdiği tepkilerin şiddetinin beklenenin üstünde olduğunu, yüksek olması ise tepkilerin beklenen düzeyde olduğunu göstermektedir.

DSTÖ'nün çok boyutlu bir ölçek olması nedeniyle, alt boyut puan ortalamaları ayrı ayrı değerlendirilmiş ve ölçek toplam puan ortalaması üzerinden herhangi bir değerlendirme yapılmamıştır.

Araştırmadan elde edilen verilerin analizinde, kapsam geçerlik indeksi, madde analizi, doğrulayıcı faktör analizi ve iç tutarlılık analizi kullanılmıştır.

#### **BULGULAR VE TARTIŞMA**

Araştırma literatüründe, ölçek geliştirilirken her bir ölçek maddesi için 5-10 kişinin örnekleme alınması önerilmektedir (Tavşancıl 2010). Bu çalışmada geçerlik güvenirlik analizleri için örnekleme giren kişi sayısının (n=572), toplam madde sayısına (n=61) bölünerek hesaplanması sonucunda her bir madde için 6.89 kişiye ulaşıldığı görülmektedir. Geçerlik güvenirlik analizlerini gerçekleştirmek için uygun bir örneklem sayısına ulaşılmıştır.

#### **Geçerlik-Kapsam Geçerliği**

Ölçeğin kapsam geçerliği için araştırmacılar tarafından oluşturulan 88 maddelik taslak uzman görüşüne sunulmuştur. Altı uzmandan, Davis tekniğine uygun olarak, ifadelerine yönelik görüşlerini “(a) Uygun”, “(b) Oldukça Uygun-Madde hafifçe gözden geçirilmeli”, “(c) Biraz Uygun-Madde ciddi olarak gözden geçirilmeli” ve “(d) Uygun Değil” şeklinde dördü dereceleri istenmiştir. Her bir ifade için a ve b seçeneklerini işaretleyen uzman sayısı, madde için görüş veren toplam uzman sayısına bölünerek, ifadelerin kapsam geçerlik indeksleri hesaplanmıştır (McGartland Rubio, Berg-Weger, Tebb, Lee and Rauch 2003). Uzman görüşleri doğrultusunda kapsam geçerlik indeksleri 0.80'in altında olan beş

madde taslaktan çıkarılarak, madde sayısı 83'e indirilmiştir.

Uzman görüşlerinin belirlenmesinin ardından 30 kişilik bir grupta ölçek taslağındaki ifadelerin anlaşılabilirliğini değerlendirmek amacıyla ön uygulama yapılmış ve herhangi bir düzeltmeye gerek olmadığı görülerek ölçek taslağının son hali oluşturulmuştur.

Literatürde kapsam geçerliği için sıklıkla Lawshe ve Davis tekniklerinin kullanıldığı belirtilmekle beraber (McGartland Rubio, Berg-Weger, Tebb, Lee and Rauch 2003) bu çalışmada Davis tekniği kullanılmıştır.

#### **Güvenirlik - Madde Analizi**

DSTÖ taslağı oluşturulurken ifadeler; tanılama, nedenler, etkilenme ve tepkiler alt boyutlarını oluşturacak şekilde tasarlanmış ve ölçek madde toplam puan korelasyonları da tasarlanan alt boyutlarda ayrı ayrı hesaplanarak madde-toplam puan korelasyonu 0.30'un altında olan ifadeler ölçekten çıkarılmıştır. Buna göre; tanılama alt boyutundan 11 madde (madde no: 1, 2, 11, 13, 14, 17, 18, 20, 21, 22, 23), nedenler alt boyutundan bir madde (madde no: 1), tepkiler alt boyutundan beş madde (madde no: 8, 10, 19, 20, 21) çıkarılırken, etkilenme alt boyutundan madde çıkarılmasına gerek olmamıştır. Madde analizi sonrasında ölçekten toplam 17 madde çıkarılmış. Kalan 66 maddenin madde-toplam puan korelasyonlarının 0.30-0.78 arasında değiştiği bulunmuştur.

Taslak ölçeğin güvenirlik çalışması için tasarlanan her bir alt boyutun (tanılama, nedenler, etkilenme ve tepkiler) madde toplam puan korelasyonları incelenmiş 0.30'un altındaki değerlerin istatistiksel olarak anlamlı olmaması nedeniyle ilgili maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Madde toplam puan korelasyon analizleri sonucunda 83 maddelik taslak 66 maddeye indirilmiştir.

#### **Geçerlik - Yapı Geçerliği**

DSTÖ'nün yapı geçerliği için faktörlerin uyumunu doğrulamak amacıyla, tasarlanan her bir alt boyut için doğrulayıcı faktör analizi yapılmış ve faktör yükü 0.30'un altında olan maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Buna göre; tanılama alt boyutundan bir madde (madde no: 9), etkilenme alt boyutundan iki madde (madde no: 1, 2), tepkiler alt boyutundan iki madde (madde no: 12, 15) çıkarılırken, nedenler alt boyutundan madde çıkarılmasına gerek olmamıştır.

Doğrulayıcı faktör analizi sonrasında toplam beş madde daha ölçekten elenmiştir. Böylece ölçek; tanılama alt boyutunda 11,

nedenler alt boyutunda 23, etkilenme alt boyutunda 13 ve tepkiler alt boyutunda 14 olmak üzere toplam 61 maddeden oluşmuştur.

Doğrulamalı faktör analizi sonucunda uyum indeksleri Tablo 1’de verilmektedir.

Tablo 1. Doğrulamalı Faktör Analizi Sonucunda Uyum İndeksleri

| DFA Uyumluluk Değerleri      | Dedikodu ve Söylenti Tutumu Ölçeğinin Alt Boyutları |                        |                        |                        |
|------------------------------|-----------------------------------------------------|------------------------|------------------------|------------------------|
|                              | Tanımlama                                           | Nedenler               | Etkilenme              | Tepkiler               |
| Ki-kare (p değeri)           | 162.12 (p=0.00)                                     | 1024.73 (p=0.00)       | 245.38 (p=0.00)        | 444.27 (p=0.00)        |
| Serbestlik Derecesi          | 42                                                  | 228                    | 60                     | 71                     |
| Ki-kare/ Serbestlik Derecesi | <b>3.86</b>                                         | <b>4.49</b>            | <b>4.09</b>            | <b>6.26</b>            |
| RMSEA / (p değeri)           | 0.071 (0.002) (p<0.05)                              | 0.078 (0.000) (p<0.05) | 0.074 (0.000) (p<0.05) | 0.096 (0.000) (p<0.05) |
| SRMR                         | 0.057                                               | 0.057                  | 0.046                  | 0.072                  |
| CFI                          | 0.94                                                | 0.95                   | 0.98                   | 0.93                   |
| NNFI                         | 0.92                                                | 0.94                   | 0.97                   | 0.91                   |
| NFI                          | 0.92                                                | 0.93                   | 0.97                   | 0.91                   |
| GFI                          | 0.95                                                | 0.87                   | 0.94                   | 0.90                   |
| AGFI                         | 0.92                                                | 0.84                   | 0.91                   | 0.85                   |

Literatürde doğrulamalı faktör analizinin ölçek geliştirme çalışmalarında, taslak ölçeğin yapı geçerliğini ölçmek için, belirlenmiş olan alt boyutların, istatistiksel olarak doğrulanıp doğrulanmadığını ortaya koymak amacıyla yapıldığı belirtilmektedir (Şimşek 2007).

Bu çalışmada DSTÖ taslağının her bir alt boyutu için doğrulamalı faktör analizi uygulanmış, faktör yüklerinin 0.30’dan küçük olmaması ilkesine uygun olarak (Harrington 2009), bu maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Doğrulamalı faktör analizi sonucunda beş madde daha ölçekten çıkarılarak madde sayısı 61’e indirilmiştir.

DSTÖ’nün dört alt boyutundaki faktör yükleri 0.30’un altında olan maddeleri ölçekten çıkarıldıktan sonra ikinci kez doğrulamalı faktör analizi uygulanmış ve kalan 61 maddenin tümünün faktör yüklerinin yeterli olduğu görülmüştür.

Doğrulamalı faktör analizinde uyum istatistiği adı verilen istatistiklerin de istenilen düzeyde olması gerekmektedir. Tablo 1’de gösterilmiş olan, uyum istatistikleri olarak adlandırılan değerler incelendiğinde;

Ki-Kare Uyum İstatistiği: Bir modelin kabul edilebilir olması için ki-kare değerinin anlamlı çıkmaması beklenir, ancak uygulamada

genelde anlamlı çıktığı görülür, çünkü bu değer örneklem büyüklüğüne çok duyarlıdır. Bunun yerine ki-kare değeri serbestlik derecesine bölünür ve çıkan değer iki ya da altında olması modelin iyi bir model olduğunu, beş ya da daha altında olması modelin kabul edilebilir bir uyum iyiliğine sahip olduğunu gösterir (Şimşek 2007; Harrington 2009).

Bu çalışmada tüm boyutlarda ki-kare değeri anlamlı çıkmıştır; ancak ki-kare değerinin serbestlik derecesine bölünmesiyle elde edilen değerlere (Tablo 1) göre tepkiler alt boyutu dışındaki üç boyutta modelin kabul edilebilir bir uyum iyiliğine sahip olduğunu göstermiştir.

Sık kullanılan diğer uyum iyiliği testleri Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA), Standardized Root-mean-Square Residual (SRMR), Comparative Fit Index (CFI), Non-Normed Fit Index (NNFI), Goodness of Fit Index, (GFI), Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI)’dir (Şimşek 2007; Harrington 2009). RMSEA’nın 0.08’e eşit ya da küçük olması ve p değerinin 0.05’den küçük olması uyumun iyi olduğunu (Şimşek 2007; Harrington 2009) gösterirken, p değerinin 0.10’a eşit ya da küçük olması ise uyumun zayıf olduğunu gösterir (Şimşek 2007). Bu çalışmada tanımlama, nedenler ve etkilenme alt boyutunda RMSEA değeri 0.08’in altında, istatistiksel olarak da anlamlı bulunmuştur. Bu sonuç uyumun iyi olduğunu göstermektedir. Tepkiler boyutunda da uyum vardır ancak zayıftır.

SRMR’nin 0.10’dan küçük olması (Harrington 2009), CFI, GFI, NNFI değerlerinin 0.90’a eşit ya da üstünde olması, AGFI’nin 0.80’e eşit ya da üstünde olması uyumun olduğunu gösterir (Şimşek 2007; Harrington 2009). GFI değerinin 0.85 ve üstünde olmasının yeterli olduğu da bildirilmektedir (Şimşek 2007; Harrington 2009). Bu çalışmada tüm alt boyutlarda uyum değerlerinin istendik düzeyde ve uyumun iyi olduğu saptanmıştır.

Doğrulamalı faktör analizi ile faktör yükü 0.30’un altında olan maddeler çıkarıldıktan sonra DSTÖ’nün tüm alt boyutları için tekrar madde toplam puan korelasyonları hesaplanmış ve 61 maddelik ölçeğin son haline ait faktör yükleri ve madde toplam puan korelasyonları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 1 incelendiğinde Ki-kare/Serbestlik Derecesi değerleri tanımlama alt boyutu için 3.86 iken, nedenler alt boyutunda 4.49 olarak, etkilenme alt boyutunda 4.09 ve tepkiler alt boyutunda da 6.26 olduğu görülmektedir. Ölçeğin tüm alt boyutlarında istatistiksel

anamlılığın  $p<0.05$  düzeyinde ve tüm maddelerin kendi boyutları ile olan faktör yüklerinin 0.30'un üzerinde olduğu bulunmuştur.

DSTÖ alt boyutlarının faktör analizi sonuçlarına göre faktör yükü 0.30'un altında olan maddeler çıkarıldıktan sonra tekrar madde analizi yapılmış ve ölçek madde toplam puan korelasyonları Tablo 2'de verilmiştir.

### Güvenirlik - Madde Analizi

Tablo 2. Ölçek Alt Boyutlarının Faktör Yükleri ve Madde-Toplam Puan Korelasyonları

| Alt Boyut           | Madde no | Faktör yükü | Madde-toplam puan korelasyon | Alt Boyut            | Madde no | Faktör yükü | Madde-toplam puan korelasyon |
|---------------------|----------|-------------|------------------------------|----------------------|----------|-------------|------------------------------|
| Tanılama Alt Boyutu | 1        | 0.37        | 0.57                         | Etkilenme Alt Boyutu | 1        | 0.63        | 0.67                         |
|                     | 2        | 0.35        | 0.54                         |                      | 2        | 0.71        | 0.73                         |
|                     | 3        | 0.66        | 0.67                         |                      | 3        | 0.85        | 0.83                         |
|                     | 4        | 0.70        | 0.66                         |                      | 4        | 0.78        | 0.75                         |
|                     | 5        | 0.60        | 0.58                         |                      | 5        | 0.84        | 0.80                         |
|                     | 6        | 0.68        | 0.68                         |                      | 6        | 0.77        | 0.73                         |
|                     | 7        | 0.42        | 0.49                         |                      | 7        | 0.34        | 0.50                         |
|                     | 8        | 0.30        | 0.47                         |                      | 8        | 0.61        | 0.67                         |
|                     | 9        | 0.37        | 0.43                         |                      | 9        | 0.64        | 0.72                         |
|                     | 10       | 0.30        | 0.45                         |                      | 10       | 0.65        | 0.72                         |
|                     | 11       | 0.36        | 0.47                         |                      | 11       | 0.61        | 0.68                         |
| Nedenler Alt Boyutu | 1        | 0.40        | 0.47                         |                      | 12       | 0.33        | 0.49                         |
|                     | 2        | 0.34        | 0.43                         |                      | 13       | 0.49        | 0.56                         |
|                     | 3        | 0.38        | 0.48                         | Tepkiler Alt Boyutu  | 1        | 0.68        | 0.62                         |
|                     | 4        | 0.47        | 0.53                         |                      | 2        | 0.62        | 0.62                         |
|                     | 5        | 0.60        | 0.63                         |                      | 3        | 0.66        | 0.65                         |
|                     | 6        | 0.53        | 0.57                         |                      | 4        | 0.63        | 0.58                         |
|                     | 7        | 0.33        | 0.39                         |                      | 5        | 0.41        | 0.42                         |
|                     | 8        | 0.50        | 0.54                         |                      | 6        | 0.35        | 0.49                         |
|                     | 9        | 0.57        | 0.59                         |                      | 7        | 0.34        | 0.48                         |
|                     | 10       | 0.60        | 0.61                         |                      | 8        | 0.35        | 0.46                         |
|                     | 11       | 0.67        | 0.66                         |                      | 9        | 0.47        | 0.56                         |
|                     | 12       | 0.65        | 0.64                         |                      | 10       | 0.41        | 0.56                         |
|                     | 13       | 0.72        | 0.69                         |                      | 11       | 0.34        | 0.48                         |
|                     | 14       | 0.69        | 0.67                         |                      | 12       | 0.53        | 0.62                         |
|                     | 15       | 0.58        | 0.59                         |                      | 13       | 0.62        | 0.67                         |
|                     | 16       | 0.62        | 0.64                         |                      | 14       | 0.41        | 0.54                         |
|                     | 17       | 0.42        | 0.47                         |                      |          |             |                              |
|                     | 18       | 0.47        | 0.52                         |                      |          |             |                              |
|                     | 18       | 0.60        | 0.62                         |                      |          |             |                              |
|                     | 20       | 0.52        | 0.54                         |                      |          |             |                              |
|                     | 21       | 0.57        | 0.60                         |                      |          |             |                              |
|                     | 22       | 0.55        | 0.57                         |                      |          |             |                              |
|                     | 23       | 0.52        | 0.56                         |                      |          |             |                              |

Tablo 2'de görüldüğü gibi madde-toplam puan korelasyon katsayıları; tanılama alt boyutunda 0.43 ile 0.68 arasında, nedenler alt boyutunda 0.39 ile 0.69 arasında, etkilene alt boyutunda 0.49 ile 0.83 arasında, tepkiler alt boyutunda ise 0.42 ile 0.67 arasında olup, tüm alt boyutlarda istatistiksel olarak çok ileri düzeyde anlamlıdır ( $p<0.001$ ).

### Güvenirlik - İç Tutarlılık Analizi

DSTÖ alt boyutlarının güvenirlik göstergelerinden biri olan iç tutarlılığı için yapılan analizde Cronbach alfa güvenirlik katsayıları 0.77 ile 0.90 arasında bulunmuştur (Tablo 3).

Tablo 3. DSTÖ'nün Alt Boyutlarının Cronbach Alfa Katsayıları

| Ölçek Alt Boyutları  | Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayısı |
|----------------------|-------------------------------------|
| Tanılama Alt Boyutu  | 0.77                                |
| Nedenler Alt Boyutu  | 0.90                                |
| Etkilenme Alt Boyutu | 0.90                                |
| Tepkiler Alt Boyutu  | 0.82                                |

DSTÖ'nün güvenilirliğini ölçmek için, tek uygulamaya dayalı yöntemlerden, özellikle cevapların derecelendirme ölçeğinde elde edildiği durumlarda sıklıkla kullanılan Cronbach Alfa güvenirlilik katsayısı kullanılmıştır (Büyükoztürk, Kılıç, Akgün, Karadeniz ve Demirel 2010). Cronbach Alfa katsayısı 0.40'dan küçük ise ölçme aracı güvenilir değildir; 0.40-0.59 arası düşük güvenirlilikte; 0.60-0.79 arası oldukça güvenilir; 0.80-1.00 arası ise yüksek derecede güvenilir olarak değerlendirilir (Akgül ve Çevik 2005; Tavşancıl 2010).

Bu bilgiler doğrultusunda DSTÖ; nedenler, etkilenme ve tepkiler alt boyutlarında yüksek derecede güvenilir, tanılama alt boyutunda ise oldukça güvenilirdir (Tablo 3).

Ölçek değerlendirilmesinde farklı puanlama yöntemleri kullanılmakla birlikte, puanlama yönteminin seçilmesinde değerlendirmenin basit ve anlaşılır olması önemlidir (Tavşancıl 2010). DSTÖ'nün değerlendirilmesinde puan ortalaması kullanılmıştır. Ölçek alt boyutlarının en düşük puanı 1, en yüksek puanı ise 5 puandır.

Tanılama alt boyutu; faktör yükü 0.30-0.70, madde toplam puan korelasyonu 0.43-0.68 arasında değişen 11 maddeden oluşmuştur ve iç tutarlık katsayısı 0.77'dir. Bu alt boyuttaki maddelerin analizinde 1., 2., 8. ve 10. maddeler ters puanlanmalıdır.

#### KAYNAKLAR

- Akgül A, Çevik O.** İstatistiksel Analiz Teknikleri "SPSS İşletme Yönetimi Uygulamaları". 2. Baskı. Ankara:2005. p.440-55.
- Büyükoztürk Ş, Kılıç EK, Akgün ÖE, Karadeniz Ş ve Demirel F.** Güvenirlilik. Bilimsel Araştırma Yöntemleri. 5. Baskı. Ankara: Pegem Akademi; 2010. p.109-24.
- Difonzo N, Bordia P, Rosnow RL.** Reining in Rumors. *Organizational Dynamics* 1994;23(1):47-62.
- Difonzo N, Bordia P.** How Top PR Professionals Handle Hearsay: Corporate Rumors, Their Effects and Strategies to Manage Them. *Public Relations Review* 2000;26(2):173-90.

Nedenler alt boyutu; faktör yükü 0.33-0.72, madde toplam puan korelasyonu 0.39-0.69 arasında değişen 23 maddeden oluşmuştur ve iç tutarlık katsayısı 0.90'dır. Bu alt boyutta ters puanlanması gereken ifade yoktur.

Etkilenme alt boyutu; faktör yükü 0.33-0.85, madde toplam puan korelasyonu 0.49-0.83 arasında değişen 13 maddeden oluşmuştur ve iç tutarlık katsayısı 0.90'dır. Bu alt boyuttaki maddelerin analizinde, 7. ve 12. maddelerin dışındaki tüm ifadeler ters puanlanmalıdır.

Tepkiler alt boyutu; faktör yükü 0.34-0.68, madde toplam puan korelasyonu 0.42-0.67 arasında değişen 14 maddeden oluşmuştur ve iç tutarlık katsayısı 0.82'dir. Bu alt boyutta, 5. maddenin dışındaki tüm ifadeler ters puanlanarak analiz yapılmalıdır.

Ölçek alt boyutlarının her biri birbirinden bağımsızdır. Dolayısıyla ölçeğin tümüne ilişkin bir toplam puan yerine, alt boyut puanlarının ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekmektedir.

#### SONUÇ VE ÖNERİLER

Dedikodu ve Söylenti Tutumu Ölçeği'nin geçerlik-güvenirlilik çalışmasıyla ilgili adımlar tamamlandıktan sonra, ölçeğin yeterli geçerlik ve güvenirliliğe sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Yapılan analizler sonucunda 27 madde elenmiş, geriye kalan 61 maddelik ölçeğin dört alt boyutlu yapısı doğrulanmış ve ölçeğin uyumunun iyi olduğu bulunmuştur. Ölçeğin geçerlik güvenirlilik çalışması hemşire örneklemi üzerinde gerçekleştirilmiş olup, diğer meslek gruplarında ve farklı örneklem sayıları ile tekrar çalışılması önerilir.

#### SINIRLILIKLAR

Güvenirlilik analizinde sıklıkla kullanılan yöntemlerden biri olan test-tekrar test analizi (Tavşancıl 2010), bu çalışmada kullanılmamış, ölçeğin zamana karşı güvenirliliği ölçülmemiştir.

**Difonzo N, Bordia P.** Corporate Rumor Activity, Belief and Accuracy. *Public Relations Review* 2002;28(1):1-19.

**Difonzo N, Bordia P.** Rumor, Gossip and Urban Legends. *Diogenes* 2007;54(1):19-35.

**Eroğlu E.** Yöneticilerin Dedikodu ve Söylentiye Yönelik Davranış Biçimlerinin Belirlenmesi (Arfor Taşıma Hizmetleri A.Ş.'de Bir Uygulama). *Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 2005;7(13):203-18.

**Harrington D.** Confirmatory Factor Analysis. New York: Oxford University Press; 2009. p.21-100.

**Kapferer JN.** Oynak Bir Fenomen. Dedikodu ve Söylenti: Dünyanın En Eski Medyası. Çev. Işın Gürbüz, İstanbul: İletişim Yayınları; 1992. p.11-32.

**Kılıçhoğlu DC.** Gizli Sarsıntı; Dedikodu. Yenibiriş Dünyası.com Dergisi 2008;16(2):5-11.

**Koçel T.** İletişim. İşletme Yöneticiliği. 11. Baskı. İstanbul: Arıkan Basım Yayın Dağıtım Ltd Şti.; 2007. p.403-24.

**Michelson G, Mouly VS.** Do Loose Lips Sink Ships? The Meaning, Antecedents an Consequences of Rumour and Gossip Organisations. Corporate Communications: an International Journal 2004;9(3):189-201.

**Rosnow RL, Foster EK.** Rumor and Gossip Research. American Psychological Association Online 2005;19(4):1-4.

**McGartland Rubio D, Berg-Weger M, Tebb SS, Lee ES, Rauch S.** Objectifying Content Validity: Conducting a Content Validity Study in Social Work Research. Social Work Research 2003;27(2):94-104.

**Solmaz B.** Söylenti ve Dedikodu Kavramı. Kurumsal Söylenti ve Dedikodu, Türkiye'deki İşletmeler Üzerine Bir Uygulama. Konya: Tablet Yayınları;2004. p.21-51.

**Şimşek ÖF.** Temel Kavramlar ve Uygulama Alanları. Yapısal Eşitlik Modellemesine Giriş Temel İlkeler ve LISREL Uygulamaları. Ankara: Ekinoks Yayınevi;2007. p.1-68.

**Tavşancıl E.** Ölçme İle İlgili Temel Kavramlar. Tutumların Ölçülmesi ve SPSS İle Veri Analizi. 4. Baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım;2010. p.3-58.

**Thomas SA, Rozell EJ.** Gossip and Nurses: Malady or Remedy?. Health Care Management 2007; 26(2):111-5.

**Waddington K, Fletcher C.** Gossip and Emotion in Nursing and Health-Care Organizations. J Health Organ Manag 2005;19(4/5):378-95.

**Wert SR, Salovey P.** ASocial Comparison Account of Gossip. Rev Gen Psychol 2004;8(2):313-8.